

INLEIDING

De BuurtBoerderij De Nijkamphoeve is sinds juli 2012 eigendom van stichting Vrienden van De Nijkamphoeve. De stichting is opgericht door vrijwilligers die wilde voorkomen dat de kinderboerderij zou verdwijnen. Zij heeft de boerderij met de hele veestapel overgenomen van de gemeente. Sinds die tijd is de stichting verantwoordelijk voor de kwantiteit en kwaliteit van de veestapel. De laatste tijd loopt de stichting aan tegen het feit dat er nog geen duidelijk beleid is bepaald in het onderhouden en beheren van de veestapel. Gaan we wel of niet fokken. Gaan we actief dieren vervangen om zo een in leeftijdsopbouw goede en gezonde dieren te hebben. Met deze notitie wil de stichting richting geven aan het beleid van het houden van een veestapel op een kinderboerderij.

BESCHRIJVING HUIDIGE SITUATIE

De veestapel bestaat uit 8 geiten, 8 schapen, 2 ezels, 2 varkens, 19 kippen/hanen, 4 konijnen en 7 cavia's. Er is ook nog een boerderijkat Otje aanwezig.

De precieze omvang van de veestapel ultimo 1 januari 2017 staat in bijlage 1.

De leeftijdsopbouw van de geiten is divers en loopt van 2008 tot en met 2014. Bij de schapen is de oudste van 2008, maar er zijn er twee van 2010 en vier uit 2014. De ezels zijn beide uit 1997 en zijn de oudste dieren op de boerderij.

De gezondheid van de dieren is goed. Er vinden jaarlijks inentingen plaats en wordt er ontwormt. De dieren worden regelmatig gecontroleerd door de dierenarts. Per diersoort wordt de situatie omschreven:

Geiten

We hebben drie verschillende soorten geiten. Er zijn vier melkgeiten, een Nubische geit en een Toggenburger. Twee geiten zijn niet raszuiver en zijn een kruising tussen een melkgeit en een Toggenburger. De geiten worden regelmatig bekapt. Voornaamste zorg die aan de geiten wordt gegeven, is het verzorgen van wonden opgelopen door onderlinge stoeipartijen en het openbarsten van bulten. De geiten krijgen dagelijks ruwvoer en brokken.

Schapen

Er zijn in totaal acht schapen verdeeld over vier soorten. Twee heideschapen, twee melkschapen, twee witte bles en twee bonte schapen. De schapen worden regelmatig bekapt. De schapen hebben verder geen bijzondere zorg nodig. Hun voeding bestaat uit gras en ze krijgen dagelijks ruwvoer en brokken. Alle schapen worden één keer per jaar geschoren.

Ezels

We hebben twee ezels. Eigenlijk ezelinnen. Ze zijn bijna twintig jaar oud. De hoeven worden regelmatig schoongemaakt en verzorgd. Op gezette tijden komt de hoefsmid langs. De ezels krijgen om de andere dag een mulkorf, om te voorkomen dat ze teveel stro eten. Het voer bestaat uit brokken en hooi. Dit moet wel zeer zorgvuldig gebeuren.

Varkens

Op de boerderij zijn twee kune kune varkens. Verzorging is niet intensief. De varkens krijgen hooi en brokken als voer. Zij hebben een aparte stal.

Konijnen

De vier konijnen betrekken wij van de knaagdierenopvang. Het zijn allemaal groot formaat konijnen. Zij krijgen ruwvoer en brokken. Ze krijgen ook verse groente zoals wortelen. De konijnen worden regelmatig gewogen en de nagels worden geknipt. Indien nodig wordt de vacht verzorgd.

Cavia's

De zeven cavia's komen deels ook van de knaagdierenopvang. Zij krijgen ruwvoer en brokken. Daarnaast krijgen ze veel paprika voor groenvoer. De cavia's worden regelmatig gewogen en de nagels worden geknipt.

Kippen

De kippen lopen overdag vrij rond met uitzondering van de krielkippen. De kippen krijgen gemengd graan en legkorrels. Regelmatig worden ze bij gevoerd met macaroni. De kippen worden regelmatig gewogen. De vervanging van dieren bij overlijden gebeurt door aankoop van jonge dieren.

Ganzen

Op de boerderij lopen twee witte ganzen. Het is een stelletje. Ze leven buiten en worden dagelijks gevoederd. Er is een vijver waarin ze kunnen zwemmen.

Er wordt op onze boerderij niet gefokt. Als wij jonge dieren willen hebben dan worden zij geleased. Zo hebben we in het voorjaar vaak lammetjes te leen. Ook zijn er wel eens kuikens op onze boerderij te bewonderen.

BESCHRIJVING GEWENSTE SITUATIE

Huisvesting

Het uitgangspunt bij de huisvesting is de natuurlijke behoefte van het dier:

- Groeps- of kuddedieren worden in groepen of tenminste in koppels gehouden.
- Dieren hebben onderliggende familie- en vriendschapsbanden waar rekening mee gehouden dient te worden.
- Dierenverblijven worden zo ingericht dat het dier soorteigen natuurlijk gedrag kan vertonen (mogelijkheid tot wroeten, modderbad, graven, klimmen, zandbak, zitstokken, zonnebad en waterbad). Er dient bij de huisvesting gekeken te worden naar de werkelijke soorteigen behoeften van het dier.
- Dieren hebben de mogelijkheid om naar buiten te kunnen.
- Dieren hebben altijd de mogelijkheid beschutting (schuilstal) op te zoeken tegen zon, regen en wind.
- Dieren hebben zowel binnen als buiten de mogelijkheid om zich terug te trekken indien zij geen zin hebben in contact met mensen.
- Er wordt rekening gehouden met het klimaat van de verblijven, de juiste temperatuur en relatieve luchtvochtigheid (tocht, ventilatie, isolatie).
- Er bevinden zich geen scherpe randen enz. in een verblijf, waar dieren zich aan kunnen verwonden of materiaal met giftige stoffen, waar ze aan kunnen knagen.
- Bodemdekking van zowel binnen- als buitenverblijven voldoet aan de behoeften van het dier.

Gezondheid

- Bij ziekte wordt een veearts of dierenarts geraadpleegd. Bij twijfel over het oordeel van de arts wordt een second-opinion gevraagd.
- Medische verrichtingen worden alleen uitgevoerd door, of in overleg met, een dierenarts.
- Eén keer per jaar wordt de veestapel geschouwd door de dierenarts, waarna in overleg wordt besloten wat de specifieke verzorging is voor dieren van 10 jaar en ouder.
- Rantsoen wordt per dier berekend, rekening houdend met de mate van beweging en fysieke gesteldheid.
- Dieren krijgen voldoende ruwvoer.
- Er is een lijst beschikbaar met soort en hoeveelheid groenten en fruit dat elk dier mag eten. Deze lijst is inzichtelijk voor het personeel.
- Er is een voedingslijst voor de winter en voor de zomer.
- Beschimmeld voer wordt onder geen enkel beding gegeven.
- Dieren worden ingeënt tegen ziekten, omdat er op een kinderboerderij altijd gevaar is voor insleep en versleep door de vele bezoekers.
- Hoeven worden bekapt door iemand met een opleiding en ervaring.
- Er is een kalender op de kinderboerderij aanwezig waarop alle te verrichten preventiemaatregelen worden vermeld, zoals ontwormen of wormonderzoek aanvragen, inentingen en, hoeven bekappen.
- Er is een logboek waar alle ziekten, gedragsveranderingen, problemen en verrichtingen in bijgehouden worden per dier. Dit logboek is inzichtelijk voor het personeel en wordt altijd aan de veearts overhandigd bij een probleem met het dier. Het logboek wordt bijgehouden door de gediplomeerde diervoorzorgster.
- Er is een dagelijkse briefing/overdracht/logboek, zodat de medewerkers weten wat de geschiedenis is van een dier en hoe er de komende tijd gehandeld moet worden.

- Alle dieren hebben altijd de beschikking over vers drinkwater.
- Verblijven worden regelmatig goed gereinigd/uitgemest en eventueel ontsmet.
- Er mogen geen resten van ontsmettings- en schoonmaakmiddelen achterblijven in de verblijven.
- Er is een quarantaineruimte aanwezig.
- Er is een aparte ruimte waar een ziek dier rust en verzorging krijgt om te herstellen.
- Er zijn warmtelampen aanwezig voor dieren met ondertemperatuur.

Inperkingen

Bewegingsruimte wordt niet onnodig beperkt. Dieren worden niet binnengehouden als er geen ophokplicht is of een besmettelijke ziekte op de boerderij zelf heerst. Er zijn veel diersoorten die prima tijdens openingstijden los over het terrein kunnen lopen. Dieren worden niet onthoofd, snavels worden niet gekapt etc.

Benaderen en hanteren

- Bij benadering van een dier door een mens wordt rekening gehouden met de aard van het dier. Een dier kan de neiging hebben om te vluchten, omdat het conform het soorteigen gedrag de neiging heeft de mens te zien als een predator (roofdier).
- Elk dier krijgt de tijd te wennen, te ruiken, te kijken en zelf toenadering te zoeken.
- Dieren worden nooit zonder begeleiding opgepakt.
- Bij de dierverblijven staat uitleg over de natuurlijke leefomstandigheden van het dier. Daarbij wordt ook uitgelegd dat een dier bijvoorbeeld een prooidier is en waarom deze dieren het eng vinden om opgepakt te worden. Dit zorgt voor meer begrip en kennis bij bezoekers.
- Bezoekers uitleggen dat wanneer een dier wegrent het niet benaderd wil worden.

Fokken en opvang

- Er wordt niet gefokt met dieren op onze boerderij.
- Jonge dieren worden geleased bij een bedrijf die geen dieren fokt voor de slacht.
- Als er plek is voor een nieuw dier in de groep wordt gekeken bij opvangplekken of er nog dieren zijn die een 'huis' zoeken. Voor een goede koppeling wordt advies gevraagd aan een deskundige.
- Mannelijke dieren worden gecastreerd.
- Alleen bij ernstige onoplosbare problemen met een dier op de boerderij (gedragsproblemen of het dier past niet in de groep) kan er gekeken worden naar een andere goede locatie waar het dier kan leven. Er wordt in die gevallen een contract afgesloten waarin staat dat het dier nooit geslacht of verhandeld zal worden.
- Kinderboerderijen onderhouden actief een netwerk met andere kinderboerderijen, zodat dieren indien nodig herplaatst kunnen worden zonder dat zij in de handel (Marktplaats) terechtkomen.

Levensbeëindiging

- Dieren kunnen oud worden op de boerderij waar ze leven. De kinderboerderij neemt zo verantwoordelijkheid voor de dieren die ze huisvest en geeft hiermee het juiste signaal af aan de bezoekers.
- Medische kosten mogen geen reden zijn om een dier te euthanaseren.
- Dieren gaan niet naar de slacht.
- Dieren worden alleen bij uitzichtloos lijden door een dierenarts op locatie geëuthanaseerd.

Toezicht en veiligheid

- De beheerder is eindverantwoordelijke op de kinderboerderij en aanspreekpunt.
- Vrijwilligers die met dieren werken, zijn op de hoogte van het soorteigen gedrag van de diersoorten op de kinderboerderij. De eindverantwoordelijke moet ervoor zorgen dat de vrijwilligers de nodige informatie krijgen.
- De boerderij moet na sluitingstijd mensen buiten houden. Om mensen af te schrikken of buiten te houden, worden veiligheidsmaatregelen genomen zoals lampen die aangaan bij beweging, (hoge) hekken, deugdelijk hang- en sluit werk, camerabewaking en alarm.
- Kleine dieren worden niet opgepakt zonder toezicht en toestemming. Er zijn borden aanwezig bij de verblijven, die duidelijk maken dat dit niet mag.
- Er is 24 uur per dag één personeelslid bereikbaar om naar de boerderij te komen, mocht dit nodig zijn. Op het bord op het hek van de kinderboerderij staat duidelijk vermeld hoe in geval van calamiteiten te handelen.
- Dieren moeten na openingstijd zo gehuisvest zijn dat ze niet bereikbaar zijn voor mensen met kwade bedoelingen.

In bijlage 2 is per diersoort aangegeven hoe te handelen wat betreft huisvesting, voeding, gezondheid, bejegening en toezicht.

PLAN VAN AANPAK ONTWIKKELING VEESTAPEL

De huidige veestapel voldoet goed qua omvang en diversiteit. Dit afgezet tegen de grootte van de boerderij met de opstallen en de weiden. Wel dient de leeftijdsopbouw in de gaten te worden gehouden. Voor de komende jaren is geen gericht plan noodzakelijk.

Bijlage 1

Overzicht Veestapel BuurtBoerderij De Nijkamphoeve									
Datum: 1 januari 2017									
Kolom1	Oornummer	Halsnummer	Naam	Geboorte datum	Geslacht	Ras	Kenmerken	Moeder	Oornummer moeder
Geiten									
	1000548-46265	639	Juultje	20-4-2012	Geit	Witte melkgeit	Wit	Teuntje	478151-1082
	2493897-0131	?	Nikki	21-4-2009	Geit	Nubische geit	Bruin	Nora	Onbekend
	2493921-0158	632	Hyacint	1-3-2008	Geit	Toggenburger geit	Bruin grijs	Janet	2493921-0109
	1000549 45788	650	Olga	20-3-2011	Geit	Bonte melkgeit	zwart-wit	Nanneke	Onbekend
	2493921-0144	603	Vlekkie	6-4-2006	Geit	Bonte melkgeit	zwart-wit	Onbekend	Onbekend
	1000541-46057	645	Nuvi	14-4-2013	Geit	Bonte melkgeit	zwart/wit	Onbekend	Onbekend
	1000018-45709	644	Sjonnie	27-3-2014	Geit	Toggenburger geit	Bruin/wit	Nuvi	1000541-46057
	1000015-45708	647	Snoezie	27-3-2014	Geit	Toggenburger geit	Bruin/wit	Nuvi	1000541-46057
Schapen									

	Brahma 1						Lichtbruin		
	Brahma 2						Bruin		
	Brahma 3						Donkerbruin		
	Brahma 4						Wit		
	Brahma haan		Diego				Wit		
	Barnevelder 1	1 blauwe ring rechts							
	Barnevelder 2	geen ring							
	Kriel kip 1	1 gele ring	kleinste kip						
	Kriel haan	1 gele ring							
	Kriel kip 3	1 blauwe ring links							
	Kriel kip 4	1 blauwe ring rechts							
	Kriel kip 5	geen ring							
	Wijandotte Haan								
	Cochin kip 1						Donkergrijs		
	Cochin kip 2						Lichtgrijs		
	Cochin kip 3						Grijs		

	Cochin kip 4						Grijs		
	Cochin kip 5						Donkergrijs		
Konijnen									
	Onbekend		Jive	2-9-2013	Voedster		bruin-wit		
	Onbekend		Nibbles	2-9-2013	Voedster		bruin		
	Onbekend		Zwartje	28-8-2014	Rammelaar		Zwart		
	Onbekend		Teddy	28-8-2014	Voedster		Grijs		
Cavia's									
			Brownie	mrt-13	Vrouw		Roodbruin		
			Sneeuwvitje	jan-13	Vrouw		Wit		
			Pluisje	jan-14	Vrouw		Lichtbruin/wit		
			Frits	okt-13	Vrouw		Wit		
			Emma	?	Vrouw		Bruin/zwart/wit		
			Dolly	mrt-13	Vrouw		Grijs/bruin/wit		
			Diva	mrt-13	Vrouw		Bruin/zwart/wit		
Ganzen									
			Jozefien	?	Vrouw				
			Gijs	?	Man				

Kat									
			Otje	15-7-2008	Kater				

Bijlage 2

EZELS

Huisvesting

- Bij de inrichting van het verblijf wordt rekening gehouden met het soorteigen gedrag van de ezel.
- De stalruimte moet minimaal 6 m² per ezel zijn. De stal is alleen om te schuilen of voor de nacht.
- Ezels worden in groepen gehuisvest, minimaal met zijn tweeën.
- Ezels moeten altijd een plek hebben om te schuilen. Ezels hebben geen waterdichte vacht. Ook bij warm weer hebben ze een schaduwplek nodig.
- Ezels zijn namelijk goed in ontsnappen, daarom moet het verblijf voorzien zijn van een stevige afrastering.

Gezondheid en voeding

- Ezels eten graag door als ze iets lekker vinden. Voorkom overeten door een te groot voedselaanbod.
- Ezels zijn dieren die van oorsprong sober leven. Paardenbrok wordt daarom niet gegeven. Dit is te voedingsrijk voor ze en dus ongeschikt.
- Een ezel is gevoelig voor been- en voetkwalen bij verkeerde voeding en te natte ondergrond: houd beide zodoende goed in de gaten.
- Geef een ezel voldoende ruwvoer van goede kwaliteit, maar met weinig eiwitten (gerst, haver of tarwestro zijn zeer geschikt). Wortels kunnen een goede aanvulling op het menu zijn.
- Een liksteen voor ezels voldoet in de zoutbehoefte, maar bevat niet alle vitamines. Zorg dus voor voldoende krachtvoer.
- De vacht van ezels heeft niet zo veel zorg als die van een paard, maar zeker in de periode van rui is het goed om de ezel te borstelen om de losse haren te verwijderen. Laat een ezel wennen aan het borstelen en doe het daarom toch regelmatig.
- Ezels worden op schema ontwormd.
- Er komt regelmatig een hoefsmid die ervaring heeft met ezels langs voor onderhoud aan de hoeven.
- Hoeven en beenwerk worden dagelijks gecontroleerd.
- Het gebit wordt jaarlijks gecontroleerd. Bij het toedienen van de inentingen kan ook de dierenarts het gebit inspecteren.
- Wanneer een ezel ziek is wordt er direct een dierenarts geraadpleegd.
- Indien nodig dient de zieke ezel op een rustige, droge en tochtvrije plek apart gezet te kunnen worden.

Bejegening

- Een ezel wordt rustig benaderd.
- Laat de stem horen als men het dier benadert. Blijf zo mogelijk op een afstand staan en laat de ezel naar jou toekomen. Dit geldt zeker wanneer men met bezoekers het verblijf betreedt.

- Een ezel geeft aan of hij meer of minder afstand wil en kan bijten of schoppen als men te dichtbij komt terwijl dat ongewenst is. Ook spelgedrag kan bestaan uit schoppen of bijten. Medewerkers van de kinderboerderij horen daarom op de hoogte te zijn en kennis te hebben over het gedrag van ezels.
- Een ezel wordt met halster op een plek gehouden als dit nodig is voor onderzoek of behandeling.
- Een ezel wordt door iedereen benaderd zoals het dier gewend is. Vaak worden de dieren van links benaderd. Zorg dan ook dat allen die de ezel benaderen dit op deze wijze doen. Dit geeft duidelijkheid. Is het op de kinderboerderij rechts, leer dit dan ook aan de mensen die bij de ezels komen.
- Er wordt niet gereden op de ezels.
- Geef de ezel wat afleiding door af en toe met hem te lopen of te 'spelen'.

Veiligheid en toezicht

- De ezels staan zo gehuisvest dat bezoekers er niet zelf bij kunnen.
- Een ezel kan altijd een veilige, rustige plek opzoeken.
- Een ezel wordt niet de hele dag geborsteld door kinderen. Dit gebeurt gewoon één keer per dag.

VARKENS

Huisvesting

- Bij de inrichting van de verblijven voor varkens wordt rekening gehouden met het soorteigen gedrag van het varken.
- Varkens zijn dieren die in groepen leven. Het minimum aantal te houden varkens is dan ook twee.
- Ook varkens die varkensbrokken of varkensmuesli krijgen, scharrelen en wroeten nog een groot deel van de dag. Varkens moeten dan ook de beschikking hebben over een groot buitenterrein met de mogelijkheid in de aarde en tussen de bomen te wroeten.
- Het binnenverblijf dient droog en ruim te zijn. Een dikke laag stro is ideaal als bodembedekking in het nachtverblijf. Het varken kan er een bed van bouwen en de stro houdt hen warm. Takjes, riet en andere materialen uit de omgeving kan het varken ook gebruiken om daar een warm nest van te bouwen in het binnenverblijf.
- Varkens zijn meestal zindelijk, maar moeten wel genoeg ruimte hebben om zindelijk te kunnen leven. Hun nachtverblijf moet derhalve voldoende plek hebben om slapen, drinken en ontlasting van elkaar te kunnen scheiden. Afhankelijk van de veiligheid is het aan te bevelen de dieren de mogelijkheid te bieden om dag en nacht een uitloop naar buiten te hebben. Een deels verharde uitloop zorgt ervoor dat de varkenshoeven zelf afslijten. Dit is dan ook aan te raden.
- Ga voor het nachtverblijf uit van minimaal 20 m² per koppel. Groter is beter. Voorzie het verblijf van voldoende mogelijkheden voor de dieren om afleiding te zoeken.

Gezondheid en voeding

- De ideale conditie van een varken is wanneer men de ribben kan voelen, maar niet kan zien. Houd dit zodoende goed in de gaten.

- Het rantsoen bestaat naast speciaal (hobby)varkensvoer (ideaal is 20% van het totale menu) voor 80 % uit ruwvoer. Ruwvoer is veevoer waarvan het percentage onverteerbare stoffen groot is. Bijvoorbeeld bietenpulp, maiskuil, kuilgras, eikels, hooi, vers weidegras, groente en fruit. Deze zorgen voor een langere verzadiging en houden het varken bezig. Een varken krijgt minimaal drie keer per dag eten aangeboden. Verspreid het ruwvoer over de ruimte die de varkens hebben zodat ze er naar kunnen zoeken.
- Varkens zijn slecht in staat hun eigen lichaamstemperatuur te regelen en nemen daarom graag een modderbad om af te koelen (zoelen). Ook vormt de modder een beschermend laagje tegen parasieten. Als dit niet kan op de boerderij moet er een andere manier zijn voor het varken om zich af te koelen, zoals nat zand of een koele schuilplaats.
- Varkens met een lichte huidskleur kunnen verbranden door de zon. Smeer de varkens daarom in met zonnebrandcrème als ze dit toelaten.
- Varkens worden op schema ingeënt en ontwormd.
- De hoeven moeten in de gaten gehouden en zo nodig gekapt worden.
- Wanneer een varken ziek is wordt er direct een dierenarts met verstand van varkens geraadpleegd.
- Indien nodig dient het zieke varken op een rustige, droge en tochtvrije plek apart gezet te kunnen worden.

Bejegening

- Varkens zijn dieren die erg hechten aan hun vertrouwde omgeving en routine. Zelfs een kleine verandering kan hen angstig maken. Ook herkennen varkens mensen en hebben ze een zeer sterke neus. Benader een varken altijd rustig, geef het varken tijd om te wennen. Als een varken wegloopt, laat het dan met rust.
- Een varken is meestal te lokken met eten, maar beloon een varken niet met eten bij ongewenst gedrag.
- Aai varkens alleen als ze dat fijn vinden. Sommige varkens kunnen hier heel erg van genieten, andere staan het alleen toe bij bepaalde mensen.
- Als varkens behandeld moeten worden, kunnen ze soms in paniek raken waardoor ze niet goed gefixeerd kunnen worden. Daardoor kan de behandeling te lang gaan duren. In zo'n situatie is het soms beter om met de dierenarts te overleggen of een eventuele behandeling niet beter onder narcose plaats kan vinden.

Veiligheid en toezicht

- Varkens kunnen zich nog wel eens in de nesten werken door hun behoefte aan eten. Ze hebben een enorm goede neus en ruiken eten van meters ver. Er moet dan ook op worden toegezien dat bezoekers hun eten niet laten liggen.

SCHAPEN

Huisvesting

- Schapen worden gehuisvest minimaal met twee, maar het liefst in een groep.
- Schapen moeten ook in hun buitenverblijf beschutting kunnen vinden.
- Het buitenverblijf moet minimaal 40 m² zijn per schaap. Bij grote groepen mag er per schaap wat minder gerekend worden.

Gezondheid en voeding

- Schapen worden één keer per jaar geschoren.
- Schapen worden preventief op schema ontwormd en ingeënt.
- De hoeven van het schaap worden in de gaten gehouden en regelmatig bekapt als dit nodig is.
- Schapen worden bij warm, vochtig weer en bij diarree dagelijks gecontroleerd op myiases (huismadenziekte).
- Een schaap dat op zijn rug ligt, wordt op de juiste manier recht gezet. Dit wordt gedaan onder begeleiding van de dierversorger. Er moet snel en goed gehandeld worden. Wordt het schaap verkeerd op zijn poten gezet, dan bestaat er namelijk een kans op een maagtorsie.
- Schapen mogen geen geitenvoer krijgen. Ze kunnen hiervan kopervergiftiging krijgen (heideschapen hebben wel koper nodig).
- Schapen krijgen een liksteen die op hun behoefte is afgestemd.
- Wanneer een schaap ziek is wordt er direct een dierenarts geraadpleegd.
- Indien nodig dient het zieke schaap op een rustige, droge en tochtvrije plek apart gezet te kunnen worden.

Bejegening

- Schapen worden niet opgetild, tenzij medisch noodzakelijk.
- Bij het bekappen van hoeven, bezoek van een arts of in geval van een andere behandeling wordt het schaap eerst een tijdje in een kleiner (binnen)verblijf gezet en wordt daar rustig benaderd. Dit voorkomt een jachtpartij achter het schaap aan om hem te pakken wat voor het dier zeer stressvol is. Zo mogelijk wordt het schaap met soortgenoten apart gezet om de angst te verkleinen.
- Schapen worden vaak aan hun vacht gepakt en zo gehanteerd. Wat niet zichtbaar is door de grote vacht is dat hierdoor enorme blauwe plekken of andere beschadigingen ontstaan. Een schaap dient dan ook niet aan zijn vacht getrokken te worden. Eventueel kan een halsband voor schapen worden gebruikt als men langer met het schaap bezig zal zijn.

Veiligheid en toezicht

- Schapen moeten zich kunnen afzonderen van de bezoekers.
- De schapen hebben een ruimte waar ze zonder andere dieren zoals geiten kunnen verblijven, zeker rond de voermomenten.

GEITEN

Huisvesting

- Bij de inrichting van de verblijven voor geiten wordt rekening gehouden met het soorteigen gedrag van de geit.
- Geiten worden tenminste gehuisvest in koppels, doch bij voorkeur in groepen.
- In de stal moeten de geiten genoeg ruimte hebben of in kleine (ca. 5 geiten) groepen worden opgesplitst, zodat geiten lager in rang ook een comfortabele nacht kunnen hebben.

- Er moet voldoende stro in de stal liggen om goed te kunnen liggen.
- Geiten zijn echte uitbrekers. De hekken rondom het verblijf moeten zodoende hoog genoeg zijn.
- Geiten hebben een hekel aan regen en moeten altijd kunnen schuilen in hun buitenverblijf.
- Het buitenverblijf moet 60 m² zijn per koppel. Bij grote groepen kan er per geit wat minder gerekend worden.
- Geiten zijn nieuwsgierige, actieve dieren die graag klauteren. Het verblijf dient dan ook verrijkt te zijn met klimmogelijkheden en met borstels of boomstammen om tegen aan te schuren.
- Hooi moet in een ruif zitten. Geiten eten namelijk liever geen voer dat op de vloer gelegen heeft.

Gezondheid en voeding

- Bij geiten wordt consequent het rantsoen goed berekend. Biks is nodig voor de nodige vitamines en mineralen, maar bevat te veel energie. Geiten die niet werken (dracht, melkgift) vervetten snel. De dieren zijn van nature gewend erg schaars voedsel te eten. Te zware geiten krijgen sneller gewrichtsklachten. Het is daarom belangrijk het rantsoen goed te berekenen met het Tabellenboek veevoeding (voedernormen en voedingswaarden veevoeders) en dit voor elk formaat geit apart te berekenen. In de praktijk zal dit neerkomen op zeer weinig tot geen biks en veel hooi en groente zoals winterwortel. Er bestaan vitamines- en mineralen poeders en vloeistof die kunnen worden toegevoegd aan het voer.
- Een geit heeft voldoende beschikking over ruwvoer en heeft een liksteen in zijn verblijf.
- Geiten worden op schema ontwormd en ingeënt.
- Indien een geit ziek is wordt er direct een dierenarts geraadpleegd.
- Indien nodig dient de zieke geit op een rustige, droge tochtvrije plek apart gezet te worden.
- Hoeven worden in de gaten gehouden en zo nodig gekapt. Dit kan maandelijks nodig zijn.
- Er zijn voldoende voedselplekken voor alle geiten in de groep, zodat ook de geiten lager in rang voldoende voedsel binnenkrijgen.

Bejegening

- Geiten worden niet opgetild, tenzij medisch noodzakelijk.
- Bij het bekappen van hoeven, bezoek van de dierenarts of het uitvoeren van een andere ingreep, dient een hoofdstel omgedaan te worden, zodat de geit niet weg kan komen.
- Een geit wordt altijd door twee personen gefixeerd.

Veiligheid en toezicht

- Geiten houden van eten en knabbelen. Bezoekers betreden het verblijf van de geiten daarom niet wanneer zij eten bij zich dragen in bijvoorbeeld hun kleding of kinderwagens.
- Geiten moeten zich kunnen afzonderen van de bezoekers.

KIPPEN

Huisvesting

- Bij de inrichting van de verblijven voor kippen wordt rekening gehouden met het soorteigen gedrag van de kip.
- Kippen leven in toompjes die bestaan uit één haan en meerdere kippen. Als er vaste toompjes zijn die overdag samen rondscharrelen en 's nachts in een grote ruimte zitten, gaat het meestal prima tussen de hanen. Een groepje kan ook zonder haan gevormd worden: de kip met de hoogste rang in de rangorde neemt dan de taak van een haan over.
- Geef een haan de tijd om een toompje te vormen met een aantal kippen op een plek waar geen andere haan (hanen) zit(ten). Tijdelijk voorzien in een ander onderkomen kan daarbij helpen.
- Stop nieuwe kippen niet ineens bij de bestaande groep, maar laat ze wennen op een groot terrein of in hokken naast elkaar zodat ze elkaar wel kunnen zien.
- Kippen besteden van nature 60-90% van de tijd aan het zoeken van voedsel. Er dient zodoende voor gezorgd te worden dat de kippen kunnen scharrelen als het licht is.
- Elke volwassen kip heeft een aantal vierkante meter nodig en een ruime vrije uitloop. De minimum uitloop is 10 m². Bij meer dan 5 kippen wordt de ruimte vergroot: 5 m² per twee extra kippen. Bij de binnenruimte is het belangrijk dat er voldoende legnesten en zitstokken zijn.
- De uitloop is gedeeltelijk overdekt. Kippen hebben voldoende zonlicht nodig.
- Er zijn legnesten aanwezig voor de kippen.
- Kippen spenderen dagelijks heel wat tijd aan het onderhoud van hun verenkleed. Een vast onderdeel hiervan is het regelmatige stofbad (om de dag). Kippen dienen dan ook de beschikking te krijgen over een plek met fijne droge grond.
- Kippen zitten graag zo hoog mogelijk. Grote kippen kunnen minder hoog vliegen en zijdehoenders zitten meestal laag. Er dient derhalve te worden gezorgd voor zitstokken op verschillende hoogte.
- Er wordt voorzien in goede zitstokken. Deze zijn vlak met afgeronde punten. De tenen van de kip moeten over de stok heen kunnen krommen.
- De zitstokken hangen niet boven de voer, drink of nestplaats.
- Gebruik geen TL-licht.
- Kieren en naden dienen zoveel mogelijk te worden gedicht om broedplekken voor bloedmijt te beperken.
- Het hok moet makkelijk te reinigen en behandelen zijn bij uitbraken van parasieten of ziekten.

Gezondheid en voeding

- Kippen krijgen scharrelkorrel als basisvoer.

- Als kippen genoeg ruimte hebben, kunnen ze onbepaald voer aangeboden krijgen. Teveel kippen op een relatief klein oppervlak kan verenpikken veroorzaken en de ziektedruk verhogen.
- Kippen moeten de beschikking hebben over kleine (maag)kiezels die nodig zijn bij de vertering.
- Kippen krijgen grit bij hun voer. Dit is nodig voor de kalkvoorziening.
- Parasieten krijgen minder kans als de kip regelmatig een stofbad kan nemen. Biedt kippen daarom de mogelijkheid hiertoe.
- Het hok en de kippen moeten regelmatig gecontroleerd worden op bloedluis.
- De rui vraagt extra energie en kan de weerstand verminderen, daar moet rekening mee gehouden worden. Het geven van extra eiwitrijk voer en vitamines in deze periode is aanbevolen.
- Een zieke kip zit vaak bol en is lusteloos. De kip moet in dat geval apart gezet worden en zo nodig worden voorzien van medicatie en een warmtelamp (bij ondertemperatuur).
- Indien een kip ziek is en stopt met eten moet er direct een vogeldierenarts geraadpleegd worden.
- Wanneer een zieke kip niet eet dient zij vier keer per dag gedwangvoederd te worden.
- Preventief moet (jaarlijks) worden ontwormd.
- Voorzie in een schoon en droog onderkomen. Dit is een preventieve maatregel tegen kalkpoten. Indien de kippen kalkpoten hebben, dienen de poten te worden ingesmeerd met vaseline en de kippen dienen te worden ontwormd.
- Kropziekte moet binnen 24 uur behandeld worden.
- Bij een cloacaprolaps (darmprolaps) moet het dier afgezonderd worden en naar een gespecialiseerde vogeldierenarts worden gebracht.
- Als een kip bloedt, dient deze apart gezet te worden.
- Worden er in uitzonderlijke gevallen toch kuikens geboren dan worden zij ingeënt tegen Marekse verlamming.

Bejegening

- Meestal zijn er op een kinderboerderij een aantal kippen die oppakken minder eng vinden en op schoot zitten soms zelfs aangenaam vinden. Gebruik deze kippen bij het geven van educatie en laat de angstige kippen met rust.
- Benader een kip altijd rustig en nooit van bovenaf: een kip is een prooi/vluchtdier.
- Pak een kip met beide handen over de vleugels op. Alleen een diervoorzorgster of een ervaren vrijwilliger pakt een kip op.
- Bij het oppakken laat men de kip op één hand liggen door één hand onder het borstbeen te leggen en een aantal vingers tussen de poten. Houd eventueel met de andere hand de vleugels stil.
- Het vasthouden van kippen aan de vleugels is een mogelijkheid. Ondersteun daarbij echter ook altijd de kip van onder en gebruik deze methode alleen als het niet anders kan.
- De stuitklier zit net boven de staart. Een kip moet daar niet veel geaaid worden, omdat dit tot problemen kan leiden.

Veiligheid en toezicht

- Als er niemand aanwezig is op de boerderij moeten de kippen in een ruimte zitten waar geen roofdieren bij kunnen.
- Kippen worden alleen gevoerd door bezoekers met voer dat op de boerderij verstrekt wordt..
- Kippen lopen los op het terrein als er toezicht aanwezig is.

KONIJNEN

Huisvesting

- Bij de inrichting van de verblijven voor konijnen wordt rekening gehouden met het soorteigen gedrag van het konijn.
- Een konijn wordt gehuisvest met minimaal één maatje, zo mogelijk met meerdere konijnen. Een goede combinatie is een gecasteerde ram met een voedster.
- Konijnen hebben schuilplekken tot hun beschikking.
- Konijnen kunnen zindelijk zijn. Een konijntoilet in het hok is makkelijk schoon te houden en derhalve te adviseren.
- Het minimum verblijf voor twee konijnen is 2m x 3m. Verrijking moet het oppervlak verder vergroten. Voor een Vlaamse Reus geldt het dubbele. Voor elk konijn komt er 2 m2 bij. De minimum hoogte is 1,5m.
- Het verblijf biedt de mogelijkheid tot rennen, springen, spelen, vluchten en schuilen. Bied plankjes om op te zitten, huisjes en buizen om in kruipen en speelmateriaal aan.
- Het konijn heeft toegang tot een buitenverblijf waar hij kan graven en spelen, bijvoorbeeld een konijnenheuvel.
- Het binnen-/nachtverblijf is tocht, vocht- en vorstvrij en staat niet in de volle zon.

Gezondheid en voeding

- Konijnen spartelen vaak bij het optillen. Dit kan tot ernstig letsel leiden aan de rug of achterpoten. Pak konijnen zodoende alleen op als dit echt noodzakelijk is. De dieren kunnen ook in hun transportmand geschoven of gelokt worden.
- Een konijn heeft altijd de beschikking over vers hooi en water.
- Een konijn krijgt dagelijks groenvoer en biks.
- Geef konijnen nooit lik- of knaagstenen: deze kunnen ernstige blaas en nierproblemen veroorzaken. Om hun tanden af te slijten, zijn hooi (en gras) noodzakelijk. Ook wilgentakken zijn geschikt. Geef de konijnen geen knaagdiersnoepjes.
- Konijnen kunnen gas en diarree krijgen van verkeerd voedsel. Dit kan dodelijk zijn. Hang daarom een voerlijst op met welke groenten en fruit het konijn wel en niet mag. Laat een dier geleidelijk wennen aan groente. Geef een konijn nooit gemaaid gras: de kwaliteit hiervan gaat zo snel achteruit dat er in de maag gasophoppingen kunnen ontstaan.
- Indien een konijn stopt met eten en drinken, moet er direct een dierenarts geraadpleegd worden.
- Als het konijn niet eet moet hij in verband met het stil liggen van het maagdarmkanaal vier maal per dag gedwangvoederd worden.
- Controleer regelmatig de tanden. Deze groeien door en slijten als het goed is af door het eten van hooi, takjes enz. Het kan echter gebeuren dat de tanden niet goed aansluiten of door verkeerde voeding niet goed afslijten. Een dierenarts moet hier naar kijken en kan dit behandelen.
- Binnen-konijnen mogen niet na de zomer buiten gezet worden: ze krijgen dan geen wintervacht meer en kunnen de kou niet aan.

- Een konijn moet jaarlijks worden ingeënt tegen VHS en Myxomatose.
- Controleer het achterwerk van een konijn bij warm, vochtig weer elke dag op Myiassis (huismadenziekte).
- Bij verharen moet het konijn geborsteld worden om te voorkomen dat de haren opgelikt worden en een verstopping veroorzaken. Losse haren kunnen ook met de hand verwijderd worden.
- Langharige konijnen zijn kwetsbaar en bewerkelijk en zijn niet geschikt voor een kinderboerderij omdat ze zeer regelmatig geborsteld en geknipt moeten worden met name bij de plekken waar urine en ontlasting langs komen.

Bejegening

- Konijnen zijn vluchtdieren en veruit de meeste konijnen zullen angstig zijn voor handen. Benader het dier rustig en geef het de tijd om te ruiken en kijken wie er is. Benader het konijn niet van boven of recht van voren (een konijn ziet beter van opzij).
- Konijnen worden niet opgepakt. Kinderen kunnen onder toezicht in dezelfde ruimte zitten en het konijn bekijken en aaien als het uit zichzelf naar hen toekomt. Het konijn moet zich kunnen terugtrekken. Konijnen worden alleen opgetild door goed geïnstrueerd personeel. Pak een konijn op door één hand onder de borst van het konijn te plaatsen, een aantal vingers tussen zijn voorpoten. De andere hand ondersteunt het achterlijf. Een konijn kan dan met zijn snuit in de elleboogholte gezet worden waar het donker is en veiliger aanvoelt.

Veiligheid en toezicht

- Konijnen zijn gevoelige dieren. De konijnen moeten zo gehuisvest zijn dat duidelijk is dat ze niet opgepakt mogen worden.
- Konijnen zijn prooidieren en moeten veilig zijn voor roofdieren.

CAVIA'S

Huisvesting

- Bij de inrichting van de verblijven voor cavia's wordt rekening gehouden met het soorteigen gedrag van de cavia.
- Cavia's zijn groepsdieren en worden bij voorkeur in grotere groepen gehuisvest. Beertjes kunnen gecastreerd worden en bij de vrouwtjes gehouden worden (bijv. één beer op een groep zeugen). Wanneer dit niet mogelijk is, worden de dieren in duo's gehouden.
- Cavia's zitten met soortgenoten, en niet met konijnen, in een verblijf, want: konijnen en cavia's hebben verschillende voerbehoeftes
 - cavia's communiceren anders dan konijnen
 - konijnen kunnen als ze schrikken of springen met hun sterkte achterpoten een cavia flink verwonden
- De minimum afmetingen voor een verblijf voor twee cavia's zijn: 2m X 1m. Per extra cavia 1 m2 erbij.
- Het caviaverblijf dient te worden verrijkt met kleine hoogtes, tunnels en hooiestjes. Cavia's komen namelijk uit een rotsachtig gebied. Hoewel ze niet kunnen klimmen, hebben ze graag wat te doen in hun verblijf. Dit is belangrijk voor hun welzijn.
- Zorg dat het verblijf ergens staat waar voldoende daglicht is.

- Cavia's kunnen buiten gehuisvest worden, maar kunnen niet tegen een te koude of warme omgeving. Als het kouder wordt, kunnen ze beter in een schuur of winddicht buitenhok worden gehouden. Het hok moet overdekt, vocht-, vorst- en tochtvrij zijn! Een caviahok mag nooit in de volle zon staan en te warm worden. Cavia's mogen niet nat worden, dus let op bij regen!
- De bodem moet bedekt worden met materiaal dat goed vocht opneemt en niet stoffig is. Zaagsel of houtmot (speciaal voor dieren) kan wat stoffig zijn, schud het daarom altijd een beetje uit zodat het stof wegwaait. Als cavia's allergische klachten laten zien moet overgegaan worden op een andere bodembedekking zoals hennepstrooisel, maïsstrooisel, zacht stro-strooisel. Stro is te grof voor cavia's en mag niet op de bodem gelegd worden. Kranten kunnen als extra onderlaag gebruikt worden omdat ze goed absorberen, het schoonmaken vergemakkelijken en isoleren.
- Cavia's moeten naast de bodembedekking beschikken over warm nestmateriaal, dat kan bijvoorbeeld stro zijn in een huisje. Omdat ze hierop zullen plassen, moet er elders nog een plek zijn waar hooi ligt om te eten.
- Gebruik geen gesloten bak (bijv. van glas): de ammoniak van de urine blijft hangen en kan de dieren vergiftigen.
- Een cavia poept en plast overal en het hok moet dus regelmatig worden schoongemaakt.

Gezondheid en voeding

- Cavia's maken zelf geen vitamine C aan en moeten dit via hun voeding binnenkrijgen. Ze kunnen dit uit groente en fruit halen en uit cavia-biks. Cavia's met een vitamine-C-tekort kunnen allerlei gezondheidsproblemen krijgen en zullen uiteindelijk doodgaan. Dieren die groenvoer en verse biks tot hun beschikking hebben, krijgen voldoende voedingsstoffen binnen. Aan cavia's met een zwakke gezondheid kan elke dag een vitamine C pil worden gegeven.
- Een cavia heeft de hele dag hooi tot zijn beschikking.
- Het gewicht van de cavia's wordt regelmatig gecontroleerd en genoteerd in het logboek.
- Cavia's dienen altijd de beschikking te hebben over een koele schuilplek.
- Vocht, tocht en kou (en met name de combinatie daarvan) kunnen een cavia fataal worden. Longontsteking en verkoudheid liggen op de loer. De behuizing moet daarom goed geïsoleerd zijn. De cavia dient bij koud weer voldoende warm te zitten en het hok moet goed schoon en droog gehouden worden. Bij erg koud weer kan de snuggle safe als kacheltje voor de cavia's gebruikt worden of een fles heet water met een doek er omheen.
- Als een cavia ziek is, niet eet of vermagert, dient meteen een dierenarts geraadpleegd te worden.
- Zet een ziek dier in een rustige, schemerige omgeving. Een omgevingstemperatuur tussen de 18 en 21 graden celsius is het beste. Stress, drukte en lawaai zijn niet bevorderlijk voor de genezing.
- Als de cavia niet eet moet hij in verband met het stil liggen van het maagdarmkanaal vier maal per dag gedwangvoederd worden.
- Geef het dier dagelijks schoon drinkwater.
- Geef niet teveel vochtrijk voedsel (maak een lijst met goede en slechte groenten en fruit).
- Geef een cavia nooit beschimmeld voer.
- Controleer regelmatig de tanden. Deze groeien door en slijten als het goed is af door het eten van hooi, takjes enz. Het kan echter gebeuren dat de tanden niet goed aansluiten of door verkeerde voeding niet goed afslijten.
- Controleer regelmatig de nagels en knip deze zo nodig bij.
- Langharige cavia's zijn niet zo geschikt voor een kinderboerderij omdat ze zeer regelmatig geborsteld en geknipt moeten worden met name bij de plekken waar urine en ontlasting langs komen.

Bejegening

- Een cavia is van nature een prooidier en de predator komt vaak van boven (roofvogels). De cavia zal instinctief reageren op handen die van bovenaf benaderen. Benader een cavia daarom van opzij, op ooghoogte.

- Geef de cavia de tijd om naar je toe te komen. Pak een cavia altijd met twee handen, bij voorkeur één onder het lichaam bij de voorpoten en één ondersteunend onder de achterhand.

Veiligheid en toezicht

- Cavia's zijn kwetsbare dieren. Ze dienen zo gehuisvest te worden dat ze niet voor iedereen te benaderen zijn. Door bebording moet duidelijk zijn dat dit ook niet mag.
- Een cavia moet zich kunnen terugtrekken op een schuilplek.
- Cavia's worden alleen opgepakt door een medewerker van de kinderboerderij.
- Kinderen zitten en zijn rustig als ze een cavia op schoot hebben. Deze is op schoot geplaatst door een medewerker en deze blijft toezicht houden zolang het dier op schoot zit. Op schoot krijgt de cavia de mogelijkheid te schuilen zoals in een handdoek of in een jas.

GANZEN

Huisvesting

- Bij de inrichting van de verblijven voor watervogels wordt rekening gehouden met het soorteigen gedrag van watervogels.
- Watervogels hebben de beschikking over een vijver van minimaal 10 vierkante meter.
- Gebruik geen beton op de grond, dit is slecht voor de poten van de vogels. Gebruik liever hout of rubbertegels. Een deel verhard met steen kan wel, als het grootste gedeelte maar onverhard is.
- Het minimum oppervlakte van het verblijf voor 4 eenden zonder de vijver daarbij meegerekend is 20 m², bij elke extra vogel komt daar 2 m² bij.
- Er is voldoende struikgewas, dit is hun beschutting bij elk weertype.
- Watervogels (met name ganzen en zwanen) zijn grazers, ze eten behoorlijk wat gras en hebben een groot stuk land nodig om dit te kunnen doen zonder het kaal te maken.
- Spit af en toe een stuk grond om, de wormen worden er als feestmaal uit gepikt.

Gezondheid en voeding

- Watervogels (met name ganzen en zwanen) hebben gras nodig, krijgen ze dit niet, geef ze dan dagelijks ruim fijn gesneden groen voer (bijv. andijvie).
- Hondendiner met water (1 op 2) om slobber te maken vinden ze heerlijk. Er zitten veel voedingsstoffen in. Aangevuld met eendenvoer (en groenvoer) krijgen ze alles binnen.

- De rui vraagt extra energie en kan de weerstand verminderen, daar moet rekening mee gehouden worden. Een eend kan in die periode even niet vliegen.
- Preventief moet (1 á 2x per jaar) worden ontwormd, tenzij er mestonderzoek gedaan wordt om de aanwezigheid van parasieten uit te sluiten.
- Een watervogel heeft zijn stuitklier nodig, deze is zeer belangrijk. Controleer bij twijfel of de stuitklier nog goed werkt door een sigarettenvloeijs op de stuitklier te doen, als deze droog blijft werkt de stuitklier niet.
- Is een watervogel 'lek', dan zal hij nat worden en zeker in de winter kan dat lijden tot gezondheidsproblemen (zoals longontsteking). Raadpleeg een vogeldierenarts.
- Wanneer een watervogel ziek is wordt er een vogeldierenarts geraadpleegd.
- De zieke vogel dient op een rustige, droge en tochtvrije plek apart gezet te kunnen worden.

Bejegening

- Watervogels zijn geen knuffeldieren. Als er een watervogel tussen zit die graag aandacht wil van mensen, is er sprake van een uitzondering. Alleen in dit geval kan dit dier af en toe ingezet worden voor educatie. De andere watervogels behoren van een afstand bekeken te worden.
- Watervogels worden rustig benaderd, niet van boven af.
- Pak een gans met 1 hand over de vleugels en onder de buik en gebruik de andere hand voor de hals.
- Alleen een diervoorzorg, dierenarts of een ervaren vrijwilliger pakt een watervogel op.
- De stuitklier zit net boven de staart, een watervogel moet daar niet geaaid worden omdat dit tot problemen kan leiden.

Veiligheid en toezicht

- Watervogels moeten kunnen schuilen of zich terug kunnen trekken van bezoekers.